

**ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็ก
และเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี**
**Strategy Strengthening Social Immunity of Children and
Youth in Primary Education Level in Udon Thani City Area**

จิราภรณ์ เรืองดิษฐ์ กาลนิล¹, ประจัญ กิ่งมิ่งแฮ² และ ธนกฤต ทูริสุทธิ์³
Jeraporn Ruangdith Kalnil¹, Prachon Kingminghae² and Tanakit Turisothee³
^{1,2,3}สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา
^{1,2,3}Department of Development Strategy
^{1,2,3}มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
^{1,2,3}Udon Thani Rajabhat University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 2) ศึกษาภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 3) กำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ประชากรและกลุ่มเป้าหมายได้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 19,245 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 20 คน ผู้เชี่ยวชาญ 20 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนภาพรวม คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านสื่อ 4) ด้านอบายมุข และ 5) ด้านเพศ ส่วนภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนฯ จำแนกเป็น 2 มิติ คือ มิติที่ 1 ระบบการทำงานและกลไกภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ระบบและกลไกด้านบุคคล 2) ระบบและกลไกด้านครอบครัว 3) ระบบและกลไกด้านชุมชน และ 4) ระบบและกลไกด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมิติที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล 2) ด้านครอบครัว 3) ด้านชุมชน 4) ด้านกฎหมาย และ 5) ด้านอื่นๆ เช่น การรู้เท่าทันสื่อ การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวพุทธ และผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จึงประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน 2) การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน 3) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน และ 4) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชน

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์, การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม, เด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study social risk factors for children and youth of primary schools in Udon Thani Municipality, 2) to study social immunity for children and youth of primary schools in Udon Thani Municipality, and 3) to develop strategy for reinforcing social immunity for children and youth of primary schools in Udon Thani Municipality. The design of this research was Mixed Methods Research divided into 3 phrases. The population and the target group sample of this research consisted of 19,245 students of primary schools in Udon Thani Municipality; 20 people and 30 experts involved in the study.

The results showed that the whole social risk factors for children and youth were : 1) moral, 2) health, 3) media, 4) the vices, and 5) gender. The results of reinforcing social immunity for children and youths were as follows. First, the immune system and the mechanisms of social immunity for children and youth of primary schools in Udon Thani Municipality consisted of four aspects: 1) personal systems and mechanisms, 2) systems and mechanisms for the family, 3) systems and mechanisms for the community, and 4) systems and mechanisms for relevant organizations. Second, the results of reinforcing social immunity for children and youth were : 1) the person, 2) the family, 3) the community, 4) the law, and 5) others such as children and youth' understanding about media literacy, Buddhist way of life, and good models by adults.

Thus, the suitability and feasibility of the strategy for reinforcing social immunity for children and youth of primary schools consisted of four strategies: 1) reinforcing social immunity for children and youth, 2) the development of the strength of body and mind for children and youth, 3) moral development of children and youth, and 4) development of effective systems and mechanisms to protect children and youth.

Keywords : Strategy, Strengthening social immunity, Children and youth in primary education level

บทนำ

องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก และเยาวชนว่า เด็กทุกคนมีสิทธิเรียนรู้และได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ได้รับสิทธิเท่าเทียมกันไม่แบ่งแยกกีดกันเรื่อง เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคมทรัพย์สินกำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ไม่ว่าจะของเด็กหรือของครอบครัว เพื่อให้อยู่ร่วมสังคมได้อย่างปกติชน ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมอง และจิตใจ ก็มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพิเศษ อันหมายถึงการดูแลรักษาและการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะของเด็ก และในกรณี เด็กไม่มีครอบครัวหรือมาจากครอบครัวที่ยากจนและมีลูกมากก็จะได้รับความช่วยเหลือ เป็นพิเศษจากรัฐหรือองค์กรต่าง ๆ มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาที่จัดให้เปล่าอย่างน้อย ในระดับประถมศึกษา โดยมีโอกาสได้รับความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเล่น และรื่นเริงพร้อมกันไปด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมและเติบโตเป็นสมาชิก ผู้ยังประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนการแนะแนวทางชีวิตซึ่งมีบิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบ ก่อนบุคคลอื่น

ขณะที่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ได้บัญญัติสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ เพศ ศาสนา เชื้อชาติ การศึกษาและฐานะ อาทิ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิการดูแลด้านสุขภาพ อามัยขั้นพื้นฐาน เสรีภาพและความปลอดภัย สิทธิที่จะได้รับการพัฒนามีครอบครัว ที่อบอุ่น ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากการกระทำทารุณ ถูกล่วงละเมิด ถูกทอดทิ้ง ถูกนำไปค้าใช้แรงงาน และถูกแสวงประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ สิทธิในการมีส่วนร่วมที่จะได้แสดงความคิดเห็น มีผู้รับฟังและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมเป็นภาคีและให้สัตยาบันเมื่อปี 2535 เพื่อเป็นหลักประกันว่า เด็กทุกคนจะได้รับสิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ (องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย, 2554: 1-8)

นอกจากนี้ การประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษ (United Nations General Assembly Special Session on Children : UNGASS) ว่าด้วยเรื่องโลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก (A World Fit for Children) ยังได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกจัดทำแผน

พัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” สำคัญในการพัฒนา และคุ้มครองเด็กมี 4 เรื่องหลัก คือ 1) ส่งเสริมคุณภาพชีวิต 2) จัดการศึกษาที่มีคุณภาพ 3) ปกป้องเด็กจากการถูกละเมิดหรือแสวงหาประโยชน์และความรุนแรง และ 4)ต่อต้านเอชไอวี/เอดส์ ประเทศไทยจึงได้ประกาศใช้นโยบายและแผน ยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กตามแนวทาง “โลกที่เหมาะสมสำหรับเด็ก” (พ.ศ. 2550 - 2559) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีลงมา รวมทั้งบัญญัติไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก, 2550: 1)

หากแต่ปัญหาของเด็กและเยาวชนจากกระแสของโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติอย่างรวดเร็วรุนแรง เช่น มีการไหลเวียน แพร่กระจายวัฒนธรรมจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง เยาวชนบางส่วนในสังคม ที่อ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงและคล้อยตามกระแสความนิยมในสังคมได้ง่าย จึงรับเอาวัฒนธรรมกระแสโลกที่ไม่เหมาะสมมาใช้โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ขาดการคัดกรอง และขาดความตระหนักถึงความสำคัญในวัฒนธรรม ของตนเอง ส่งผลให้เยาวชน มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์และไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมอันดีงามสังคมไทย จึงต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กและเยาวชนทั้งเขตเมือง และชนบท และปัญหาทางสังคมหลายประการยากต่อการแก้ไข สอดคล้องกับ สภาพเครือข่ายภาคประชาชนจังหวัดอุดรธานี ที่สรุปว่า เยาวชนใช้ความรุนแรง พกพาอาวุธทะเลาะวิวาท ติดยาเสพติด จับกลุ่มดื่มสุรา มีพฤติกรรมทางเพศ ไม่เหมาะสม เสพติดสื่อ ไม่มีวินัย ขาดคุณธรรมจริยธรรมในการครองตน เพิกเฉยต่อปัญหาส่วนรวม ไม่เคารพผู้อาวุโส (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนแห่งชาติ, 2555: 2-4)

จังหวัดอุดรธานี เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนมีสภาพสังคม มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การค้า บริการ ห้างสรรพสินค้า โรงแรม ที่อยู่อาศัย ขยายตัวชุมชนสู่เมืองสูง แหล่งท่องเที่ยว การเงินในกิจการด้านต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลง

ด้านเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม (สำนักงานจังหวัดอุดรธานี, 2555) ด้วยเหตุนี้ โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) (2556) ซึ่งสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายกลไกการศึกษาสภาวะการณ์และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพเด็กและเยาวชน จึงได้ทำการศึกษาสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนและจังหวัดอุดรธานี ปี 2556 พบว่า ในการศึกษาสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ได้แก่ อุดรธานี เลย สกลนคร นครพนม บึงกาฬ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ หนองบัวลำภู และจังหวัดหนองคาย ใน 3 มิติหลัก คือ มิติทางสุขภาพอนามัย มิติทางการเรียนรู้ และมิติทางสังคม ประกอบด้วยปัจจัย 9 ด้าน ได้แก่ ด้านชีวิตกับการเรียนรู้ ด้านชีวิตกับความแข็งแรง การบริโภคและความปลอดภัย ด้านชีวิตกับคุณธรรมและจริยธรรม ด้านชีวิตกับความเครียดและสุขภาพจิต ด้านชีวิตครอบครัว ด้านชีวิตทางเพศ ด้านชีวิตกับอบายมุข ด้านชีวิตกับความรุนแรง และด้านชีวิตกับสื่อ

จากนั้น ได้ทำการศึกษาประเด็นข้างต้นซ้ำ ในปี 2557 พบว่า ปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้ทวีความรุนแรงขึ้นในทุกระดับโดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษา เช่น ปัญหาด้านอบายมุข ในปี 2556 เด็กประถมศึกษาที่สูบบุหรี่ หรือยาเส้นชนิดอื่น ๆ ร้อยละ 7.46 แต่ในปี 2557 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10.26 หรือปัญหาเด็กประถมศึกษาดื่มเหล้าหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดต่างๆ ซึ่งในปี 2556 พบร้อยละ 14.77 แต่ในปี 2557 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.10 รวมถึงปัญหาด้านเพศ ซึ่งในปี 2556 พบว่าเด็กประถมศึกษาที่มีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 1.76 แต่ในปี 2557 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.41 หรือแม้แต่ปัญหาเสพติดลามกผ่านช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ การ์ตูน นิตยสาร DVD CVD คลิป ฯลฯ ซึ่งปี 2556 พบร้อยละ 24.90 แต่ในปี 2557 พบว่าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 31.11 และมีแนวโน้มที่จะเกิดกลุ่มเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น อันจะนำไปสู่ปัญหาที่รุนแรงเพิ่มขึ้นได้

สภาวะการณ์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นสังคมในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ที่เริ่มกลายเป็นสังคมที่พลวัตเข้าสู่ความทันสมัย เป็นสังคมเมืองอย่างไม่หลงเหลือความเป็นชนบท และความเป็นเมืองก็เริ่มมีการขยายขนาดมากขึ้น แต่ในอีกมิติหนึ่งการก้าวเข้าสู่ภาวะความทันสมัยของเมืองได้ส่งผลต่อการใช้ชีวิตและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนทั้งในแง่บวกและลบอย่างไม่มีทางปฏิเสธได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่อยู่

ในวัยเรียน เริ่มก้าวออกจากครอบครัวมาใช้ชีวิตกับเพื่อน แสวงหาความเพลินเพลิน เกลินช่วงวัยตนเอง ตัดสินใจด้วยตัวเอง ฯลฯ อันถือเป็นพฤติกรรมใหม่ของเด็กและเยาวชนจังหวัดอุดรธานี

ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง หน่วยงาน/องค์กร/ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ครู เพื่อน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่างๆ ยังมีได้ก้ำกั้น การเปลี่ยนแปลงของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ ที่ผ่านมารออธิบายตัวตน/พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนมักจะกระทำผ่านกฎหมาย ข้อบังคับทางสังคม ด้วยการตรวจจับ คุมขัง หรือนำไปปรับพฤติกรรมยังสถานพินิจ อันเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่สังคมยังไม่มีวิธีการ/ยุทธศาสตร์ในการที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวที่เหมาะสม โดยเฉพาะการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา ให้สามารถรับมือกับกระแสการเปลี่ยนแปลงได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะทำการวิจัยภายใต้หัวข้อ ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้เสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนำไปวางแผนยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี
3. เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

แนวคิดที่ใช้เป็นฐานในการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยใช้แนวคิดที่ใช้เป็นฐานในการวิจัยคือ 1) แนวคิดพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน 2) แนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม 3) รูปแบบภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน 4) แนวคิดการประเมินพฤติกรรม เนื่องจากเด็กและเยาวชน เป็นวัยช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็กที่ระบบต่างๆ ของร่างกายยังไม่พัฒนาสมบูรณ์ ไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่ระบบต่างๆ ของร่างกายเจริญเติบโตและพัฒนาเต็มขั้น ยังต้องพึ่งพาพ่อแม่และครอบครัว วัยรุ่นต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงมากมาย ทั้งร่างกายจิตใจ และสังคม ผู้ใหญ่จึงต้องให้ความเข้าใจ สนใจเป็นพิเศษซึ่งพัฒนาการในเด็กและเยาวชน ที่สำคัญมี 2 ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ซึ่งรวมทั้งพัฒนาการทางอารมณ์ สังคม สติปัญญาซึ่งพฤติกรรมเสี่ยงในเด็กและเยาวชนที่พบได้เสมอ มักจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้หลายรูปแบบ จะพบปัญหาได้บ่อย และรุนแรง ซึ่งถ้าไม่ได้รับการช่วยเหลือแก้ไข ก็จะลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่ และเกิดผลเสียร้ายแรงต่อตนเอง และผู้อื่น พฤติกรรมเสี่ยงส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนซึ่งเป็น ปฏิกริยาทางลบจากบุคคลอื่น อุบัติเหตุ ที่ขาดความยับยั้งชั่งใจตนเอง ขาดการคิดล่วงหน้า การเกิดโรค การสูญเสียโอกาสในอนาคต ปัญหาสังคม ซึ่งการแก้ไขพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กและเยาวชน เช่น หากเป็นกลุ่มเสี่ยงในโรงเรียนให้ครูที่ปรึกษาแยกแยะเด็กออกเป็นประเภทต่างๆ ตามระดับปัญหา จากนั้นสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันทำความเข้าใจ และกำหนดเป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงและการแสวงหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน เทคนิคในการแก้ไขปัญหาวุฒิกรรม ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจ การมีแบบอย่างที่ดีเลียนแบบพฤติกรรมดี การเปลี่ยนความคิด เปลี่ยนพฤติกรรม

ส่วนแนวคิดการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ศ.นพ.ประเวศ วะสี (2542) กล่าวถึงภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ การมีครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ถ้าครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็งก็จะทำให้โรคต่างๆ ทางสังคมทำอันตรายไม่ได้ ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานพยายามแก้ปัญหาสังคมด้วยวิธีต่างๆ มากมายแต่ไม่สำเร็จ จึงควรหันมาใช้วัดชี้ทางสังคม คือ ส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่นและ

ชุมชนเข้มแข็ง ช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ทั้งที่ทำได้ด้วยตนเอง และทั้งโดยการผลักดันให้เป็นนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ เมื่อสังคมมีภูมิคุ้มกัน ก็ไม่ต้องเป็นโรค ติดเชื้อหรือโรคมะเร็งทางสังคม ทำให้ชีวิตยืนยาวและมีคุณภาพ รูปแบบการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนประกอบด้วยกลไกภูมิคุ้มกันทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคล ได้แก่ การปฏิบัติตามแนวคิดโรงเรียนวิถีพุทธ 2) ด้านครอบครัวการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิดครอบครัวอบอุ่น 3) ด้านชุมชน ได้แก่ การนำ แนวคิดบ้าน วัด โรงเรียนมาบูรณาการปฏิบัติร่วมกัน และ 4) ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ออกกฎระเบียบและแนวปฏิบัติในสังคม เช่น การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมกระทรวงวัฒนธรรม และภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 แนวคิดการจัดกิจกรรมรูปแบบ To be Number One และทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่น

โดยทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการพื้นฐานของมาสโลว์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic needs) ซึ่งมีพลังมากที่สุดเพราะเป็นความต้องการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety and security needs) ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดเมื่อขั้นแรกได้รับการตอบสนอง ความต้องการในขั้นนี้เป็นความต้องการที่จะรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง หากไม่ได้รับการตอบสนองหากไม่ได้รับการตอบสนองจะเกิดความรู้สึกหวาดกลัว ผวา รู้สึกไม่มั่นคง ขั้นที่ 3 ความต้องการความรัก และความเป็นเจ้าของ (Belonging and love needs) ขั้นที่ 4 ความต้องการการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem needs) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่ความต้องการนับถือตนเอง (Self-respect) เช่น อำนาจ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถและความสำเร็จ และความต้องการได้รับการยกย่องนับถือ (Esteem from others) เช่น ชื่อเสียงเกียรติยศ การยอมรับยกย่องจากผู้อื่น และขั้นที่ 5 ความต้องการที่จะเข้าใจประจักษ์ตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization needs) เป็นความต้องการเพื่อตระหนักรู้ความสามารถของตนกับประพฤติปฏิบัติตนตามความสามารถ

และสุดท้ายความสามารถโดยพึงเล็งประโยชน์ของคนอื่นและของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ บุคลิกภาพปกติหรือผิดปกติเกิดจากสาเหตุอะไร

2) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม ของโคล์เบอร์ก (Lawrence Kohlberg, อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548) ซึ่งได้วิจัยพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ในหลายประเทศที่มีวัฒนธรรมต่างกันจริยธรรม พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กอายุ 10 ปียังพัฒนาไม่ถึงขั้นสูงสุด แต่ยังคงพัฒนาต่อไปเมื่ออายุมากขึ้น ทฤษฎีนี้ได้แบ่งพัฒนาการทางจริยธรรม เป็น 3 ระดับ โดยแต่ละระดับจะแบ่งย่อยเป็นสองขั้น รวม 6 ขั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมหรือระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม (Pre-Conventional Morality Level) ระดับที่ 2 ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ทางสังคม (Conventional Morality Level) ระดับที่ 3 ระดับจริยธรรมตามหลักการด้วยวิจารณญาณ หรือระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม (Post-Conventional Morality Level) และ 3) ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเด็ก ด้านการศึกษา ที่ได้กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเด็ก คือ การจัดการศึกษาตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดครอบคลุมรอบอุ้น รวมถึงแนวคิดกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิต แนวคิดบ้าน วัด โรงเรียน “บวร” แนวคิดลูกเสือ แนวคิดการประเมินพฤติกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ซึ่งประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำนวนทั้งสิ้น 1,012 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ เครซี และมอร์แกน ได้ 390 คน จากนั้นใช้การสุ่มแบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สอบถามความคิดเห็นที่มีปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอบายมุข 2) ด้านเพศ 3) ด้านสื่อ 4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม

5) ด้านสุขภาพ และวิเคราะห์ข้อมูลใช้ระบบคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันข้อมูลปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยนำผลในขั้นตอนที่ 1 มาทำการตรวจสอบยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา นักวิชาการครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน รวม 20 คน โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งเลือกแบบเจาะจง โดยกำหนดประเด็นการสนทนาจากปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 5 ด้าน ในขั้นตอนที่ 1 จากนั้นจึงวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปเป็นภาพรวม

ระยะที่ 2 การศึกษาระบบและกลไกเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ดำเนินการ 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาระบบและกลไกเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยการสัมภาษณ์ผู้แทนของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 20 คน รวม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านครอบครัว 3) ด้านชุมชน 4) ด้านกฎหมาย และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นสรุปเป็นภาพรวม ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์กลไกเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานีโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ 1) กลไกด้านบุคคล 2) ระบบและกลไกด้านครอบครัว 3) ระบบและกลไกด้านชุมชน 4) ระบบและกลไกด้านกฎหมาย จากการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นสรุปเป็นภาพรวม

ระยะที่ 3 การกำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี โดยผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มาใช้ประกอบกับการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ดังกล่าว ซึ่งดำเนินการใน 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาล

นครอุดรธานี โดยนำเอาผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และปัจจัยเสี่ยงของเด็กและเยาวชน 5 ด้าน คือ 1) ด้านอายุ 2) ด้านเพศ 3) ด้านสื่อ 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านสุขภาพ และกลไกเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันของเด็กและเยาวชน ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านครอบครัว 3) ด้านชุมชน 4) ด้านกฎหมาย ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work shop) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอน ตัวแทนผู้ประกอบการ และตัวแทนนักเรียน จำนวน 20 คน โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis)

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างยุทธศาสตร์ โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ พัฒนาการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด นายกเทศมนตรีเทศบาลนครอุดรธานี และผู้แทนมูลนิธิเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี รวม 30 คน จากนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูลเชิงพรรณนาใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานและค่าอัลฟา

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี สรุปผลการวิจัย 3 ส่วน ดังนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ในเบื้องต้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52 มีอายุ 12 ปี คิดเป็นร้อยละ 79 เกรดเฉลี่ย 3 คิดเป็นร้อยละ 48 จำนวนพี่น้อง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 67 สถานภาพการอยู่อาศัย อยู่กับพ่อแม่ คิดเป็นร้อยละ 59 รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 48 ค่าขนม/รายได้ของเด็กเฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 50 และค่าใช้จ่ายของเด็กเฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่า 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 55 โดยปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา

ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ภาพรวมมีความเสี่ยงลำดับที่ 1 ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่าเฉลี่ย 2.63 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .787 ลำดับที่ 2 ด้านสุขภาพ ค่าเฉลี่ย 2.24 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .923 และลำดับที่ 3 ด้านสื่อ ค่าเฉลี่ย 2.18 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .762

ขณะที่ ผลการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ได้สอดคล้องกับข้อมูลข้างต้น ดังนี้ 1) ด้านอบายมุขเด็กและเยาวชนมีปัจจัยเสี่ยงเกิดจากเพื่อนยุ่งและทำหายทำให้เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ การดื่มเหล้า และการเล่นเกมออนไลน์ การเล่นเกมพนัน ที่ยวกลางคืนช่วงเทศกาล และมีการเสพยาเสพติด 2) ด้านเพศ เด็กและเยาวชนมีความสนใจเรื่องเพศ มีการแสดงออกเช่นแต่งกายยั่วให้เพศตรงข้ามสนใจ 3) ด้านสื่อ เด็กและเยาวชนให้ความสนใจกับสื่อทางสังคมทุกประเภทเช่น การดูสื่อลามกจากอินเทอร์เน็ต การเล่นเกมสื่อบุคและไลน์ ซึ่งส่วนมาเป็นสื่อไม่สร้างสรรค์ 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม เด็กและเยาวชนขาดวินัยและความรับผิดชอบ 5) ด้านสุขภาพ เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงเช่น การขับขี่ไม่ปลอดภัย อารมณ์แปรปรวน รับประทานอาหารไม่มีคุณค่าและไม่ออกกำลังกาย รวมถึงข้อเสนอแนะต่อการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล มีการสร้างนัยให้เด็ก 2) ด้านครอบครัว สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัว 3) ด้านชุมชน โดยการเสริมสร้างวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงามและมีพื้นที่ทำกิจกรรมให้เด็กในชุมชน 4) ด้านกฎหมาย มีการออกกฎหมายบังคับใช้อย่างจริงจัง และ 5) ด้านสื่อ ส่งเสริมสื่อสร้างสรรค์

2. การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี จำแนกการวิเคราะห์เป็น 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ระบบการทำงานและกลไกภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ระบบและกลไกด้านบุคคล โดยเด็กและเยาวชน เป็นวัยช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่ ระบบต่างๆ ของร่างกายยังไม่พัฒนาสมบูรณ์ พ่อแม่และครอบครัว จึงต้องให้ความเข้าใจ สนใจเป็นพิเศษ 2) ระบบและกลไกด้านครอบครัว ซึ่งหากครอบครัวมีความรักความอบอุ่นก็จะไม่มีปัญหาแก่เด็ก

และเยาวชน 3) ระบบและกลไกด้านชุมชน คือ ชุมชนเป็นกลุ่มคนที่มาอยู่รวมกัน ในเขตหรือบริเวณเดียวกัน ดังนั้น ชุมชนจึงเป็นสถานที่ขัดเกลาให้เด็กและเยาวชน 4) ระบบและกลไกด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจุบันกลไกการทำงานด้านกฎหมาย มีจำนวนมาก หากระบบกฎหมายมีความเข้มแข็ง จะทำให้ปัญหาเด็กและเยาวชน อาจลดลง

ส่วนด้านที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคล ควรดำเนินการปลูกฝังเด็กและเยาวชนโดยให้ความรู้ให้เรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ตัวเด็กและเยาวชน 2) ด้านครอบครัว ต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครอบครัว มีความเข้มแข็งโดยการปลูกฝังสิ่งที่ดีแก่เด็กและเยาวชน สร้างค่านิยมที่ดีจากสถาบัน ครอบครัวให้มีความรักและอบอุ่น ควรพัฒนาสถาบันครอบครัวควบคู่ไปกับสังคมและ ระบบศึกษา 3) ด้านชุมชน ควรจัดอบรมให้ความรู้ทุกฝ่ายเพื่อช่วยกันดูแลให้ความ ร่วมมือ เช่น จัดตั้งองค์กรชุมชนรูปแบบสถานักเรียนให้ทุกภาคช่วยกันส่งเสริม ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นต้น 4) ด้านกฎหมาย ควรใช้กฎหมายเกี่ยวกับเด็กและ เยาวชนอย่างเคร่งครัดเข้มงวด ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการกำหนดจรรยาบรรณเด็ก เพื่อการมีส่วนร่วมกับการแก้ไขปัญหาเด็ก เผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายให้เด็กและ เยาวชนทราบ ควรให้ความรู้ทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้รู้เท่าทันอย่างชัดเจน นำสู่การปฏิบัติได้ 5) ด้านอื่นๆ ควรให้เด็กมีความรู้เท่าทันสื่อ นำวิถีชีวิตชาวพุทธ ให้เด็กได้เรียนรู้จากการกระทำผู้ใหญ่และการสอนตามใจเด็กที่อยากจะรู้ ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องมีการทำงานร่วมกันกับผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา จากนั้นนำข้อมูลไปแก้ไขปัญหาลูกเด็กและเยาวชนอย่างตรงจุด

3. การกำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็ก และเยาวชน ระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ที่มีความเหมาะสมและ มีความเป็นไปได้ (ค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ทุกด้าน) ทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและ เยาวชนยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน

และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอยุทธศาสตร์ข้างต้นแก่โรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่วิจัย (ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี) เพื่อนำไปกำหนดเป็นแผนงานโครงการต่อไป ดังนี้

ตารางที่ 1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน

กลยุทธ์	แนวทางการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด
1. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านอบายมุข	1. ส่งเสริมความรู้และทักษะการใช้ชีวิตที่ปลอดภัยจากอบายมุขต่าง ๆ 2. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีบทบาทในการช่วยเหลือเด็กที่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงด้านอบายมุข	1. เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงด้านอบายมุข ลดน้อยลง
2. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านเพศ	1. ส่งเสริมความรู้และทักษะการใช้ชีวิตเรื่องเพศศึกษา 2. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีบทบาทในการช่วยเหลือเด็กที่ตกอยู่ในสถานการณ์เสี่ยงที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรโดยไม่ตั้งใจ	2. เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงด้านเพศลดน้อยลง
3. การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันด้านสื่อ	1. พัฒนาเด็กให้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถเลือกรับสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างเหมาะสม 2. ส่งเสริมและพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์	3. เด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงด้านสื่อลดน้อยลง

ตารางที่ 2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน

กลยุทธ์	แนวทางการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด
1.ส่งเสริมสุขภาพพลานามัยแข็งแรงของเด็กและเยาวชน	1. สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ 2. สนับสนุนให้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ และเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ	1. เด็กและเยาวชนมีร่างกายที่เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันต่อการเจ็บป่วยเพิ่มมากขึ้น
2. พัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง คิดสร้างสรรค์	1. ฝึกปฏิบัติให้เด็กและเยาวชนมีความฉลาดทางอารมณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ 2. ฝึกปฏิบัติให้เด็กและเยาวชนคิดอย่างมีเหตุผลและมีจิตสาธารณะ	2. เด็กและเยาวชนมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง อารมณ์ดี มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น
3. ลดพฤติกรรมที่ก่อปัญหาและมีผลกระทบต่อสุขภาพ	1. ลดพฤติกรรมการใช้ยาไม่ถูกต้อง เช่น ใช้ยาลดความอ้วน 2. ลดพฤติกรรมการใช้สารเสพติด การสูบบุหรี่ ดื่มแอลกอฮอล์ และติดเกม 3. ลดพฤติกรรมที่ส่งผลต่อบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ การจราจร	3. เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่ก่อปัญหาและมีผลกระทบต่อสุขภาพลดน้อยลง

ตารางที่ 3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน

กลยุทธ์	แนวทางการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด
1. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน	1. ฝึกปฏิบัติให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่แสดงออกมามีความดีงาม 2. สร้างเจตคติที่ดีต่อการทำงานที่มีศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจในการทำงานสุจริต 3. ค้นหาแบบอย่างที่ดีหรือบุคคลต้นแบบ (Idol) ให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ	1. เด็กและเยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรมและพฤติกรรมที่เหมาะสมตามวัยมากขึ้น
2. การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนา	1. ฝึกปฏิบัติให้เป็นผู้มีความขยันหมั่นเพียรพยายาม 2. ฝึกปฏิบัติให้เป็นผู้มีความละเอียดเกรงกลัวต่อบาป 3. ฝึกรักษาศีล 5	2. เด็กและเยาวชนปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น
3. ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1. ส่งเสริมให้ใช้ชีวิตแบบพอประมาณ มีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดี 2. ส่งเสริมให้ทำกิจกรรมลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การประหยัด อดออมและมีความเอื้ออาทรต่อกัน 3. ส่งเสริมให้รักษาระบบชาติและสิ่งแวดล้อม	3. เด็กและเยาวชนดำรงชีวิตอย่างพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อไม่ประมาท

ตารางที่ 4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็ก และเยาวชน

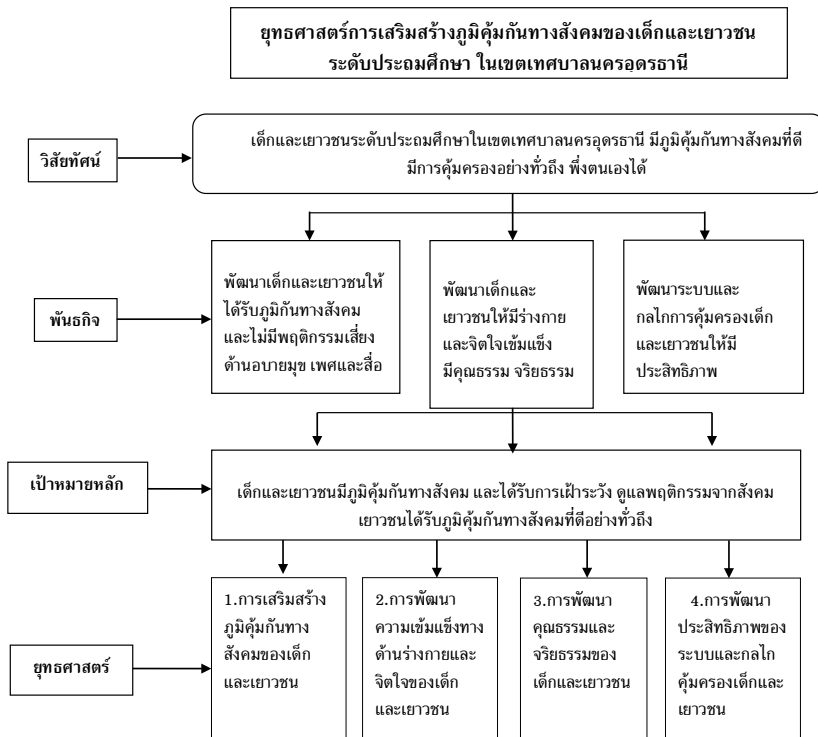
กลยุทธ์	แนวทางการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด
1.ด้านบุคคล	1. เพิ่มปริมาณและพัฒนาบุคคลกรกลุ่มนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย อัยการ ผู้พิพากษา ตำรวจ ครู พี่เลี้ยงเด็ก อาสาสมัคร 2. จัดระบบการฝึกอบรมแลกเปลี่ยน ความรู้ ประสบการณ์การทำงานของบุคคลกรกลุ่มนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก	1. มีบุคคลกรกลุ่มนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอต่อความต้องการเด็ก และเยาวชน
2.ด้านครอบครัว	1. ส่งเสริมให้พ่อแม่ และผู้เลี้ยงดูเด็ก มีความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาการของเด็กและได้รับการฝึกให้มีทักษะ มีทัศนคติในการทำหน้าที่เลี้ยงดูเด็กให้เหมาะสมตามความจำเป็นและต้องการ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดี 2. พัฒนาศักยภาพครอบครัวแบบองค์รวม ให้เรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของสมาชิก สร้างความสัมพันธ์ลดความรุนแรงในครอบครัว	2. ครอบครัวอบอุ่นและมีประสิทธิภาพในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และเยาวชนมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ต่อ)

กลยุทธ์	แนวทางการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด
3. ด้านชุมชน	1. สนับสนุนให้ชุมชน สังคม ภาควิชาเครือข่ายเข้าใจปัญหาและความต้องการของเด็ก สามารถแก้ปัญหาหรือจัดบริการสวัสดิการสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนอย่างสร้างสรรค์ 2. เสริมสร้างให้ชุมชนจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชน 3. ส่งเสริมให้ชุมชนทำหน้าที่เฝ้าระวังดูแลทั้งกาย จิตและพฤติกรรมเด็กและเยาวชน 4. เพิ่มบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดพื้นที่และกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนสามารถใช้เวลาว่างเพื่อแสดงออกทางความคิดและศักยภาพในเชิงสร้างสรรค์เหมาะสมกับช่วงวัย	3. ชุมชนเข้มแข็งสามารถแก้ปัญหาหรือจัดบริการสวัสดิการสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น

ตารางที่ 4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชน (ต่อ)

กลยุทธ์	แนวทางการดำเนินงาน	ตัวชี้วัด
4. ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง	1. ปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่ต้องการคุ้มครอง 2. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศองค์ความรู้ กลไกของรัฐและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่ต้องการคุ้มครอง 3. รัฐมีนโยบายที่ชัดเจนและจัดสรรงบประมาณเพื่อปกป้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ต้องการคุ้มครอง 4. สนับสนุนการดำเนินงานของธุรกิจเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility)	4. กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีความชัดเจนและบังคับใช้ได้ตามกฎหมาย ร้อยละ 90

ภาพที่ 1 : ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน
ระดับประถมศึกษา ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

อภิปรายผล

ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย 3 ประเด็น ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา
 ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ภาพรวม พิจารณาเป็นรายด้านมีความเสี่ยงลำดับ
 ที่ 1 ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ลำดับที่ 2 ด้านสุขภาพ ลำดับที่ 3 ด้านสื่อ
 ลำดับที่ 4 ด้านอบายมุข และลำดับที่ 5 ด้านเพศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ
 รุ่งทิพย์ พรหมณะ (2543) จิราภรณ์ ลิ้มนิจสรกุล (2546), นวลอนงค์ บุญจัญญ์ศิลป์
 (2546), สถาบันรามจิตติ (2550), นัทธปราชญ์ นันทวิวัฒน์กุล และคณะ (2550),

ดาราพรรณ นันทะ และคณะ (2551) ซึ่งจากการสรุป ความเสี่ยงของเด็กและเยาวชน เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีประสบการณ์ทางเพศ การใช้สารเสพติด ผู้ชายมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงกว่าผู้หญิงเกือบทุกเรื่องจากการเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา กลุ่มพฤติกรรมเสี่ยงหลักๆ ได้แก่ การเปิดรับสื่อวัยรุ่น การใช้สารเสพติดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเริ่มมีเพศสัมพันธ์เมื่ออายุน้อยๆ และขาดการป้องกัน การบริโภคสื่อสมัยใหม่ เด็กเล่นอินเทอร์เน็ต เกมส้อออนไลน์ เกมสื่อกอมพิวเตอร์ และเกมส์อื่น อุบัติเหตุรถจักรยานยนต์ เล่นการพนันบอล เล่นไพ่ การพนันอย่างอื่นเป็นครั้งคราว การเสพสื่อลามก เด็กอายุเท่ากับและต่ำกว่า 18 ปีถูกละเมิดทางเพศเพิ่มขึ้น เด็กขอรับการบำบัดยาเสพติดเพิ่ม มีการคบคนรักแบบซู้แบบกิ๊กและแบบกั๊กเพิ่มขึ้น การคบคนรักมีสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหา คือ การลอกเลียนแบบพฤติกรรมจากผู้ใหญ่ โทรทัศน์ วัฒนธรรมความเป็นอิสระทางเพศแบบตะวันตกและเอเชียตะวันออก โดยมีได้พิจารณาความเหมาะสมกับสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการคบคนรัก ได้แก่ ภาวลักษณะภายนอกสวยงาม น่ารัก หล่อ จิตใจดี นิสัย คบด้วยความบังเอิญจิตใจอยู่ในภาวะสับสน เหมา เต็มสีสัน ไขว่คว้าอด สนับสนุนทางการเงิน และคบไว้ช่วยทำงาน จากนักเรียนมีประสบการณ์ทางเพศแล้ว ระดับการใช้ถุงยางอนามัยครั้งแรกยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ยกเว้นมีการใช้ถุงยางอนามัยกับหญิงบริการทางเพศ ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ คือ ด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมมากที่สุด

2. การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษา ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ด้านที่ 1 ระบบการทำงานและกลไกภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ระบบและกลไกด้านบุคคล 2) ระบบและกลไกด้านครอบครัว 3) ระบบและกลไกด้านชุมชน 4) ระบบและกลไกด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านบุคคล 2) ด้านครอบครัว 3) ด้านชุมชน 4) ด้านกฎหมาย 5) ด้านการรู้เท่าทันสื่อ การนำวิถีชีวิตชาวพุทธให้เด็กได้เรียนรู้ การเป็นแบบอย่างที่ดี

จากการกระทำผู้ใหญ่ สอดคล้องกับ Stokols (1996), กระปี่ ชลวิทย์ (2543), ทัดดาว ลิ้มพะสุต (2543), นิตยา คชภักดี (2545), บังอร เทพเทียน และ ปิยฉัตร ตระกูลวงษ์ (2550) สรุปดังนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในมิติทางวัฒนธรรมคือ การนำองค์ความรู้ในมิติทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย มาเป็นปัจจัยส่งเสริม (วัคซีน) ในการทำให้เกิดครอบครัวอบอุ่น สังคม เข้มแข็ง มีความร่วมมือ รวมใจ สามัคคี ปังเจกบุคคล เป็นทั้งคนเก่งและดี จนนำไปสู่สังคม อยู่เย็นเป็นสุข แนวทางการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในระดับนี้ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิต ด้านต่าง ๆ เช่นการให้ความรู้ ด้านอบายมุข ด้านเพศ ด้านสื่อ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านสุขภาพ การแสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงหากปฏิบัติตนที่ไม่ถูกต้อง การแสดงให้เห็นถึงโทษหรือ ความรุนแรงที่เกิดจากพฤติกรรมเสี่ยง การแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตน ที่ถูกต้อง การพยายามลดอุปสรรคของการปฏิบัติตน การสร้างความเชื่อมั่น ในการปฏิบัติตนเอง การเสริมสร้างทักษะการปฏิเสธ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติตน ที่ถูกต้อง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูกับสัมพันธภาพ ในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวทำร่วมกิจกรรมร่วมกัน เช่น การรับประทานอาหาร ร่วมกันอย่างน้อย 1 มื้อต่อสัปดาห์ ร่วมกันทำงานบ้านและหรือบำรุงรักษาที่อยู่อาศัย พักผ่อนหย่อนใจในบ้าน ทำพิธีกรรมทำบุญ ร่วมเทศกาลสำคัญในครอบครัว สร้างสิ่งที่ดีให้แก่กันและกันอย่างสม่ำเสมอ มีความห่วงใยต่อความปลอดภัยและ ต่อสุขภาพอนามัยของทุกคน ความมีน้ำใจและเอื้ออาทรซึ่งกันและกันการให้ความรัก ต่อกัน หัวหน้าครอบครัวต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ตั้งใจทำงานอุทิศตนเพื่องาน สามัคคีปรองดองช่วยเหลือซึ่งกันและกันในงานบ้าน

ตลอดจน การสร้างทักษะชีวิต 10 ประการ กรมการศึกษานอกโรงเรียนและการ เสริมสร้างทักษะชีวิต 8 สารการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน อันได้แก่ กิจกรรม แนะแนว กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมนักเรียน (กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้นำเพื่อประโยชน์ กิจกรรมชมรม ชุมนุม) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และกิจกรรมที่เสริมสร้างคุณลักษณะตามนโยบายของสถานศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรม

ที่สามารถพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตได้ทุกองค์ประกอบของทักษะชีวิต ทักษะชีวิตในสาระการเรียนรู้จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม คือทักษะชีวิตทั่วไปและทักษะชีวิตเฉพาะ

3. การกำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ได้ 4 ยุทธศาสตร์ ซึ่งภาพรวม พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้เนื่องจากค่าเฉลี่ย (มีค่ามากกว่า 3.50 ทุกด้าน) ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชนและผลการวิเคราะห์การประเมินผลความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

โดยองค์ความรู้ใหม่ที่ถูกค้นพบ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ข้างต้น เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยเฉพาะการที่นักเรียนได้มีโอกาสเข้ามาร่วมรับรู้ เรียนรู้ในการบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ ซึ่งยังไม่เคยมีการดำเนินการในลักษณะนี้ รวมถึง กระบวนการรวบรวมกิจกรรมต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ทางสังคมที่จะต้องนำไปพัฒนาตนเองของเด็กและเยาวชน หากตัวเด็ก ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนและแนวทางนี้ไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง จะทำให้เด็กและเยาวชนมีทักษะในการใช้ชีวิตซึ่งจะนำไปสู่การเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพและมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประการ ดังนี้

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี สะท้อนความเสี่ยงลำดับที่ 1 ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ลำดับที่ 2 ด้านสุขภาพ ลำดับที่ 3 ด้านสื่อ ลำดับที่ 4 ด้านอบายมุข และลำดับที่ 5 ด้านเพศ ดังนั้น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญ รับรู้ และมีส่วนร่วมในการดูแลเด็กและเยาวชนเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานีให้น้อยลง
2. ผลการการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี พบว่า มี 2 เรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ประกอบด้วย ระบบการทำงานและกลไก ได้แก่ ด้านที่ 1 ระบบการทำงานและกลไกภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ระบบและกลไกด้านบุคคล 2) ระบบและกลไกด้านครอบครัว 3) ระบบและกลไกด้านชุมชน 4) ระบบและกลไกด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคคล 2) ด้านครอบครัว 3) ด้านชุมชน 4) ด้านกฎหมาย 5) ด้านการรู้เท่าทันสื่อ การนำวิถีชีวิตชาวพุทธให้เด็กได้เรียนรู้ การเป็นแบบอย่างที่ดีจากการกระทำผู้ใหญ่ ดังนั้น เด็กและเยาวชน ครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานีให้มากที่สุดต่อไป
3. ผลการสร้างยุทธศาสตร์เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ได้ 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็กและ

เยาวชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กร/หน่วยงานสามารถนำยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี ไปประยุกต์ใช้ในองค์กร/หน่วยงานที่มีบริบทคล้ายกันเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชนต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในลักษณะนี้กับประชากรกลุ่มอื่นๆ เช่น ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส หรือ ผู้พิการ เป็นต้น
2. ควรมีการวิจัยยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ/หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร.ประจัญ กิ่งมิ่งแสง และ ดร.ธนภุต ทูริสุทธิ์ ที่ให้คำแนะนำแนวทางการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระบี่ ชลวิทย์. (2543). **ครอบครัวที่มีคุณภาพในทัศนะของพนักงานธนาคารทหารไทย ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2555). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน แห่งชาติพ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.**
- โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด. (2556). **สภาวะการณ์เด็กและเยาวชนระดับจังหวัด. ค้นเมื่อ 26 เมษายน 2559, จาก http://www.childwatchthai.org/projects_province.php**
- จิราภรณ์ ลิมนิจสกรกุล. (2546). **ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันการเสพติดสารแอมเฟตามีนในวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขภาพจิตและการพยาบาลจิตเวช มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**

- ดาราวรรณ นันทะ และคณะ.(2551). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ตำบลนาแก้ว อำเภอเกาะตา
จังหวัดลำปาง. กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- ตัดดาว ลิ้มพะสุต. (2543). แบบแผนการอบรมเลี้ยงดูบุตรและสัมพันธภาพ
ในครอบครัว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาประยุกต์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิตยา คชภักดี. (2545). การพัฒนาดัชนีความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว
สำหรับประเทศไทย.สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นัธพรชาญ นันทวัฒน์กุล. (2552). รูปแบบการประยุกต์ใช้ และแนวทางการขับเคลื่อน
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและ
สังคมให้มีรากฐานที่มั่นคง กรณีจังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- นวลอนงค์ บุญจัญญศิลป์. (2546). พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพของวัยรุ่นไทย และ
การพัฒนาโปรแกรมการป้องกัน.กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย,
- บังอร เทพเทียน และปิยนัทร ตระกูลวงษ์. (2550). การดูแลเด็กปฐมวัยของ
ประเทศไทย. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา, 5(3), 167-176.
- ประเวศ วะสี. (2542). ยุทธศาสตร์ชาติความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ สังคมและ
วัฒนธรรม ปาถกฐาพิเศษ. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- รุ่งทิพย์ พรหมณะ. (2543). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอวังเหนือ
จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา
การศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สถาบันรวมจิตติ. (2550). เด็กไทยบนทางสามแพร่ง บทสังเคราะห์ กรณีศึกษาเด็กและเยาวชนระดับจังหวัดในโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานจังหวัดอุดรธานี. (2555). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดอุดรธานี 2555-2559. อุดรธานี : สำนักงานจังหวัดอุดรธานี.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก. (2550). การสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพเด็กด้านทักษะชีวิตนอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมและพิทักษ์เด็ก.
- องค์การยูนิเซฟประเทศไทย. (2554). การวิเคราะห์สถานการณ์เด็กและสตรี พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: องค์การยูนิเซฟประเทศไทย.
- Stokols, P. (1996). Translating social ecological theory into guidelines for community health promotion. **American Journal of Health Promotion**. 10(40): 280 – 293